

Møtedato: 27. april 2022
Vår ref.:

Saksbehandler:
Finnsson/Bøckmann

Dato:
13.4.2022

Styresak 54-2022

Honorering av brukermedvirkning i Helse Nord - revisjon av retningslinje, oppfølging av styresak 59-2020

Formål

Saken har som formål å vedta reviderte retningslinjer for honorering av brukermedvirkning i Helse Nord.

Sammenheng med strategi og grunnleggende verdier

God tilrettelegging for brukermedvirkning på system- og tjenestenivå bidrar til å sikre at pasienters og pårørendes kompetanse benyttes ved utvikling av helsetjenestene i Nord-Norge. Brukernes erfaringer og synspunkter er en sentral kunnskapskilde i utvikling av trygge tjenester med god kvalitet. Revisjonen av retningslinjen for honorering av brukermedvirkning understøtter dette arbeidet.

Beslutningsgrunnlag

Gjeldende «*retningslinjer for utbetaling av godtgjøring til medlemmer av Regionalt brukerutvalg i Helse Nord RHF, og brukerutvalg i HF-ene samt for brukerdeltagelse i prosjekt, prosesser og arrangement ledet av Helse Nord RHF og helseforetakene*» ble vedtatt i 2012¹, og har i hovedsak vært uforandret siden.

Styret i Helse Nord RHF behandlet *styresak 59-2020 Godtgjørelse til brukerutvalgene i Helse Nord RHF og alle helseforetakene i Helse Nord* i styremøte 29. april 2020, og vedtok følgende i vedtakets punkt 3:

3. *Styret i Helse Nord RHF ber administrerende direktør om å sette i gang et arbeid for å videreutvikle systemet for godtgjørelser for brukermedvirkning på tjeneste- og systemnivå i Helse Nord med mål om å harmonisere godtgjørelsene for dette arbeidet regionalt.*

Gjennomført revisjon har hatt som formål å *videreutvikle systemet for godtgjørelser både på tjeneste- og systemnivå, og godtgjørelsene skal harmoniseres*² da det var vurdert at retningslinjen ikke lenger gjenspeilet det økende mangfoldet av prosesser med brukermedvirkning i helseforetakene. Målet med revisjonen er å sikre rimelig

¹ Helse Nord RHF's styresak 140-2021 Regionalt brukerutvalg og brukerutvalg i helseforetakene – felles prinsipper for dekning av tapt arbeidsfortjeneste, ledsager tjeneste m.m.

² Jf. RHF styrets vedtak i sak 59/2020

honorering, samtidig som administrasjon av systemet holdes på et minimum, både av hensyn til brukerrepresentantene og til administrativt personell.

De viktigste endringene som foreslås er:

- Ungdomsrepresentanter tas inn i retningslinjen, og honoreres likt med andre brukerrepresentanter.
- Honorering av brukermedvirkning i lærings- og mestringstjenester tas inn i retningslinjen.
- Mulighet for et timelønnsystem ved oppdrag utover møtevirksomhet innføres.
- Det åpnes for at helseforetakene kan gjøre avtale om andre honoreringsordninger, f.eks. for brukermedvirkning i forbedringsprosjekter med behov for mange, korte møter.
- Innføring av støtte til omsorgsforpliktelser til medlemmer i brukerutvalg.

Prosess

Følgende instanser har vært involvert i revisjonen gjennom innspillsrunder og høringer:

- Koordinatorer/sekretærer for regionens Ungdomsråd og Brukerutvalg.
- Alle regionens Ungdomsråd og Brukerutvalg.
- Lederne på helseforetakenes læring- og mestringssenter.
- Fagrådet for pasient- og pårørendeopplæring i Helse Nord RHF.
- De andre regionale helseforetakene.
- Regionalt brukerutvalg i Helse Nord RHF.

Første utkast ble sendt på høring til alle regionens helseforetak, med høringsfrist 1. desember 2021. Høringen ble besvart av alle helseforetakene. Det var bred enighet om behov for revisjon og et ønske om felles regionale retningslinjer. Spørsmålet det var uenighet om var satsene for brukerinlegg på læring- og mestrings-kurs (LMS-kurs). Honorar for brukerinlegg, inkludert forberedelser, ble foreslått satt til kr 1500,- fra Helgelandssykehuset, Finnmarkssykehuset og Nordlandssykehuset. Universitetssykehuset Nord-Norge foreslo at honoraret for brukerinlegg skulle være kr 900,-, inkludert forberedelser.

Alle høringssvar ble gjennomgått og presentert for ledergruppen i Helse Nord RHF 18. januar 2022. Helse Nord RHF foreslår at brukerinlegg på LMS-kurs, inkludert forberedelser, honoreres med kr. 1200,-. Denne satsen ble presentert for Fagrådet for pasient- og pårørendeopplæring i Helse Nord 11. februar 2022. De ga sin tilslutning til forslaget. Siste utkast til retningslinjer ble presentert i direktørmøtet 9. mars 2022, uten innsigelser.

Utkast til nye retningslinjer er vedlagt.

Brukermedvirkning

Revisjon av retningslinje for honorering av brukermedvirkning i Helse Nord ble behandlet i det Regionale brukerutvalget i Helse Nord RHF, den 16. mars 2022, jf. *RBU-sak 22-2022 Retningslinje for honorering av brukerrepresentasjon i Helse Nord – revisjon*, og vedtok følgende:

1. *Regionalt brukerutvalg i Helse Nord RHF tar forslaget til revisjon av retningslinjer for honorering av brukermedvirkning i Helse Nord til orientering.*
2. *Regionalt brukerutvalg i Helse Nord RHF påpeker at det har vært en god prosess i revisjon av retningslinje for honorering av brukerrepresentasjon i Helse Nord, og setter pris på at retningslinjene ivaretar en stor bredde av brukermedvirkere og funksjoner.*

Administrerende direktørs vurdering

Helse Nord RHF ønsker å ha en nøktern honoreringspraksis, og har vektlagt at ordningen skal være enkel å administrere. Saken har vært grundig utredet og en bred høringsrunde er gjennomført. Tilbakemeldingene fra brukerne og fra helseforetakene har i all hovedsak vært positive. Den reviderte retningslinjen vurderes å bidra til å sikre god deltagelse fra pasienter og pårørende i arbeidet med å utvikle trygge tjenester med god kvalitet til befolkningen i Nord-Norge.

Forslag til vedtak

Styret i Helse Nord RHF inviteres til å fatte følgende vedtak:

1. Styret i Helse Nord RHF vedtar revisjon av retningslinjer for honorering av brukermedvirkning i Helse Nord, gjeldende fra dags dato.

Bodø, 13. april 2022

Cecilie Daae
administrerende direktør

Vedlegg: Utkast til Retningslinjer for honorering av brukermedvirkning i Helse Nord

Innhold

0. Endringer siden forrige versjon	1
1. Hensikt.....	1
2. Omfang	2
3. Grunnlagsinformasjon	2
4. Årlig godtgjørelse	3
5. Møtehonorerer.....	3
6. Foredrag/innlegg på konferanser	4
7. Reise- og kostgodtgjørelse	4
8. Andre legitimerede utgifter	4
8.1 Tapt arbeidsfortjeneste.....	4
8.2 Andre legitimerede utgifter	4
9. Lærings- og mestringstjenester.....	5
10. Administrasjon.....	5
10.1 Dokumentasjonskrav.....	5
11. Generelt.....	6
12. Revisjon	6
13. Referanser	7

0. Endringer siden forrige versjon

Retningslinjen erstatter retningslinjene vedtatt i RHF styresak 140-2012 Regionalt brukerutvalg og brukerutvalg i helseforetakene – felles prinsipper for dekning av tapt arbeidsfortjeneste, ledsagertjeneste m.m.

Retningslinjen er betydelig omarbeidet og utdypet. Blant annet tas honorering av ungdomsråd, og honorering av brukermedvirkning i lærings- og mestringstjenester inn i retningslinjen.

1. Hensikt

Retningslinjen skal

- Klargjøre hvilken aktivitet som utløser honorar/lønn.
- Sikre rimelig honorering av brukermedvirkning på tjeneste- og systemnivå i helseforetakene
- Bidra til et system for lønn og kompensasjon som er enkelt å administrere for brukerrepresentanter og helseforetak
- Bidra til god økonomistyring
- Samsvare med alminnelige prinsipper for godtgjørelse av verv i offentlig sektor.

Helse Nord RHF ønsker ikke at honoreringsordningen skal undergrave brukermedvirkning som først og fremst idealistisk motivert. Honoreringsordningen bør i seg selv fremstå verken som et insentiv eller et hinder for at brukerrepresentanter tar på seg oppdrag.

2. Omfang

- a) Retningslinjen gjelder godtgjørelse av medlemmer av Regionalt brukerutvalg, brukerutvalg og ungdomsråd¹ (heretter samlet kalt brukerutvalg) i Helse Nord. Enkelte bestemmelser gjelder kun medlemmer i *brukerutvalg*. Dette er da eksplisitt benevnt.
- b) Retningslinjen gjelder oppdrag som er forankret via brukerutvalgene, og i perioden som er spesifisert i oppnevningen.
- c) Prinsippene for *møtehonorerer* og *reise- og kostgodtgjørelse* gjelder brukerrepresentanter som er oppnevnt av brukerutvalgene, og som ikke honoreres av andre foretak eller av eksterne parter².
- d) Honorering av LMS-kurs beskrives i kapittel 9. Prinsippene om *reisegodtgjørelse* gjelder også brukere som deltar i planlegging og gjennomføring av lærings- og mestringskurs via LMS-sentrene.
- e) Det enkelte foretak kan ha tilleggsordninger som ikke beskrives i de regionale retningslinjene.
- f) Brukermedvirkning i *forskning* dekkes av egne retningslinjer (se referanser).

3. Grunnlagsinformasjon

Brukerrepresentantenes erfaringskompetanse skal honoreres, er likeverdig med helsefaglig og administrativ kompetanse, og er relevant på alle nivå i helsetjenesten³. I 2012 vedtok styret i Helse Nord RHF prinsippet om lik godtgjørelse til brukerutvalgene i Helse Nord RHF og alle underliggende helseforetak⁴.

Utgifter til reise og opphold, samt dekning av tapt arbeidsfortjenesten dekkes i hovedsak etter vanlige regler/ statens regulativ⁵. Statens personalhåndbok er derfor et utgangspunkt for retningslinjene. Ved avvik mellom statens satser og retningslinjen gjelder statens satser.

Som skattepliktig inntekt anses enhver fordel vunnet ved arbeid, kapital eller virksomhet⁶. Godtgjørelse dreier seg om honorar for tid i møter og refusjon av kostnader brukerrepresentantene har i sitt verv. Honorar utløser ikke grunnlag for feriepenge og er ikke pensjonsgivende. Godtgjørelse er personlig, og kan ikke utbetales til firma, kontorfellesskap eller organisasjoner⁷.

Lærings- og mestringscenteret (LMS) er helseforetakenes helsepedagogiske ressurscenter, og arrangerer diagnosespesifikke lærings- og mestringskurs for pasienter og pårørende. Erfarne pasienter er med i planlegging og gjennomføring av opplæringen, og deres erfaringer med å leve med sykdom/funksjonsnedsettelse anvendes i læringsprosessen. LMS-enes pedagogiske ansvar innebærer også å veilede og støtte pasientene som innehar denne rollen.

Godtgjørelsens størrelse bestemmes av Helse Nord RHF's styre/foretaksmøtet. Det er etablert praksis at godtgjørelse og honorarer til brukerutvalgene i Helse Nord justeres i tråd med Helse- og

¹ Administrerende direktør i Helse Nord RHF besluttet i LG 24082021, sak 275-2021 at ungdomsrepresentanter i Helse Nord skal avlønnes likt som andre brukerrepresentanter.

² F.eks. vil enkelte interregionale oppnevninger honoreres av den eksterne oppdragsgiveren.

³ I: «Felles retningslinjer og enhetlig praksis for brukermedvirkning på systemnivå», vedtatt av Helse Nord's styre i sak 15-2017

⁴ Styresak 21-2012 Godtgjørelse til brukerutvalgene i Helse Nord RHF og alle underliggende helseforetak

⁵ Hentet fra sak 22/2002 Etableringer av brukerutvalg i Helse Nord RHF

⁶ Lov om skatt av formue og inntekt §5-1 (1).

⁷ Statens personalhåndbok kap 10.14.2 II Utbetaling av godtgjørelse, samt uttalelse fra Helse Nord RHF (JP 2020/963-16)

omsorgsdepartementets justering av styregodtgjørelsen i Helse Nord RHF⁸. Justeringen gjelder fra 1. januar samme år, og etterbetales.

Ved tvil om hvordan retningslinjen skal tolkes, skal brukerrepresentanter ta opp saken med eget helseforetak før honorarkrav sendes, for å avklare hva som dekkes/ikke dekkes.

4. Årlig godtgjørelse

Brukerutvalgets leder, nestleder samt medlemmer av et eventuelt arbeidsutvalg mottar en årlig godtgjørelse. Størrelsen på godtgjørelsen bestemmes av styret i Helse Nord RHF.

Årlig godtgjørelse er ment som kompensasjon for merutgifter til kontorarbeid (telefon, PC, etc.), ekstra arbeid mellom faste møter og samordning i utvalget. Foretaket kan bestemme at årlig godtgjørelse etterbetales, f.eks. tertialvis.

5. Møtehonorerer

- a) Brukerrepresentanter i, eller utnevnt av, brukerutvalget kan kreve møtehonorer for møter som følger av vervet.
- b) Honoraret dekker også forberedelse og etterarbeid i forbindelse med møter, *dersom ikke annet er avtalt på forhånd*. For oppdrag med særlig stor arbeidsbelastning i form av for- eller etterarbeid (f.eks. tildelingsutvalg) kan brukerrepresentanter etter forhåndsavtale kreve timelønn for *inntil* 4 timer for- og etterarbeid i tillegg til ordinært honorar. Dersom slike avtaler ikke beskrives i en oppnevningssak, må signert avtale om timelønn legges ved honorarkravet. Avtalen skal da signeres av det aktuelle prosjektet/ utvalgets leder. Timelønn følger satsene i Statens personalhåndbok⁹.
- c) For et fysisk møte utbetales et fast honorar. For digitale møter og telefonmøter utbetales en sum for møter med en planlagt varighet på inntil 2,5 timer, en annen for møter med en planlagt varighet på over 2,5 timer¹⁰. Møtetiden dokumenteres ved innkallingen.
- d) Avvikles to eller flere møter samme dag, honoreres dette som ett møte. Avvikles et møte over to dager, honoreres dette som to møter.
- e) Foretaket kan gjøre avtale om andre honoreringsordninger, f.eks. en fast sum for alle møter i en gitt periode. Dette kan være aktuelt i prosjekter med mange korte møter over en relativt kort periode. Slik avtale skal fortrinnsvis redegjøres for i oppnevningssaken, og baseres på et anslått timeforbruk med timelønn etter satsene i Statens personalhåndbok.
- f) Honorar er en rettighet, ikke en plikt. Brukerrepresentanter som unnlater å sende honorarkrav, avstår fra honorar. Brukerrepresentanter kan kreve lavere honorar enn det de har rett på. Honorarkrav foreldes etter 3 år

⁸ Siste RHF styresak for justering da rutinen ble skrevet, er styresak 59-2020 Godtgjørelse til brukerutvalgene i Helse Nord RHF og alle helseforetakene i Helse Nord. Behandlet i foretaksmøtene i mai 2020.

⁹ Pkt 10-14-2 Godtgjørelse til leder, medlemmer og sekretærer i statlige utvalg. Pr 1.1.2021 utbetales kr 486,- pr time for møteforberedelser.

¹⁰ Differensiert godtgjørelse for fysiske møter og telefon/videomøter ble innført i 2016: Styresak 44-2016 Godtgjørelse til brukerutvalgene i Helse Nord RHF og alle underliggende helseforetak

6. Foredrag/innlegg på konferanser

Deltagelse på møter og konferanser hvor utgifter til reise, diett og/eller konferanseavgift påløper, skal godkjennes på forhånd av foretaket. Det utbetales i utgangspunktet ikke honorar for deltakelse på kurs/konferanse.

Dersom brukerrepresentanten inviteres til å holde innlegg, skal reiseutgifter og honorar primært dekkes av arrangør. Eksterne arrangører kan ha andre retningslinjer enn de som gjelder for Helse Nord.

Foredrag/innlegg på konferanser kan godtgjøres ihht program. Forberedelse av originalforedrag kan honoreres med inntil 4 timers forberedelse. Dersom foredraget er holdt tidligere, kan representanten kreve 1 time forberedelse. Avtaler om godtgjørelse av foredrag skal inngås før oppdraget aksepteres.

7. Reise- og kostgodtgjørelse

Brukerrepresentanter gis skyss- og kostgodtgjørelse samt nattillegg tilsvarende statens reiseregulativ. Reiser gjennomføres på den for oppdragsgiver billigste måte. Offentlig transportmiddel benyttes der det er hensiktsmessig. Medlemmene gis alminnelig samtykke til å bruke egen bil innenfor regionen på reiser i forbindelse med vervet etter regulativets sats. Det skal samkjøres i størst mulig grad.

8. Andre legitimerte utgifter

8.1 *Tapt arbeidsfortjeneste*

Dersom møter medfører tapt arbeidsinntekt for brukerrepresentanten, kan foretaket i det enkelte tilfelle samtykke til at det gis erstatning. Refusjonen følger statens satser. Fra 1. januar 2021 er veiledende satser henholdsvis kr 2 133,- per dag ved dokumentert tap og kr 857,- ved sannsynliggjort tap.

Lønsmottakere

Som dokumentasjon godkjennes erklæring fra arbeidsgiver for trekk i lønn for fast eller planlagt arbeid. Det kan avtales med arbeidsgiver at denne utbetaler ordinær lønn mot refusjon av dagsats fra foretaket.

Selvstendig næringsdrivende

Foretaket refunderer dokumentert reelt tap i inntekt i henhold til statens satser. Budsjettansvarlig for brukerutvalget skal godkjenne fremlagt dokumentasjon for tapt arbeidsfortjeneste. Tapt arbeidsinntekt i privat virksomhet som ikke dokumenteres, men som kan synliggjøres, kan dekkes med inntil kr 857,- pr dag.

8.2 *Andre legitimerte utgifter*

Utgifter til nødvendig ledsager og tolk dekkes når dette er et dokumentert behov og ikke dekkes av andre offentlige instanser. Foretaket skal godkjenne ordningen i forkant.

Det er ønskelig at mennesker med store omsorgsforpliktelser er representert i brukerutvalgene. Medlemmer i brukerutvalg som har omsorgsforpliktelser for barn til og med 12 år, funksjonshemmede barn, eldre eller uføre, kan få dekket sannsynliggjorte utgifter som skyldes omsorgsforpliktelser, med inntil kr 700,- pr. døgn. Ordningen er begrenset til 14 døgn pr. år, for

eneforsørgere 20 døgn pr. år. Det forutsettes at forpliktelsen ellers ville ha hindret representanten i å delta¹¹.

9. Lærings- og mestringstjenester

Deltakelse i utvikling og gjennomføring av lærings- og mestringskurs har følgende satser.

<i>Honorar gis som:</i>	<i>Sum:</i>
Honorar for brukerinlegg i LMS-kurs Innlegg (30-60 min.) (To timer forberedelse inkludert)	kr. 1200,-
Honorar for møtegodtgjørelse Planlegging og evaluering av LMS-kurs	kr. 500,- per time
Honorar som med-kursleder Timesats Dagskurs (mer enn 5 timer)	kr. 500,- per time kr. 2500,- per dag

Reiseutgifter + andre utgifter dekkes etter ordinære retningslinjer (se kap 7).

Honorar utbetales kun etter honorarkrav, etter vanlige retningslinjer. Brukere kan om de ønsker det, kreve lavere honorar enn makssum.

Fagnettverket for lærings- og mestringstjenester i Helse Nord kan ved behov utdype hvordan retningslinjene skal forstås, for å sikre mest mulig ensartet praksis regionalt.

Justering av honorar til LMS tjenester gjøres etter samme nøkkel som justering av møtegodtgjørelse til brukerutvalgenes medlemmer (avrundes til nærmeste hundre kroner).

10. Administrasjon

Foretaket bør lage rutiner for honorering av brukerrepresentanter som er enkle å praktisere, både for brukerrepresentanter og for de som skal forvalte ordningen. Informasjon om ordningen bør være lett tilgjengelig (f.eks. på foretakets nettside).

10.1 Dokumentasjonskrav

Honorar utbetales mot honorarkrav med godkjente bilag etter nærmere spesifisering. I honorarkravet skal møtets dato og varighet fremgå. Bilag er f. eks møteinnkallinger, samt eventuelle avtaler om deltakelse eller ekstra timelønn. Kreves refusjon av kostnader, skal dokumentasjon vedlegges som bilag. Unntak er eksempelvis bompenger og piggdekkavgift.

¹¹ Det er en forutsetning at det foreligger et reelt omsorgsbehov. Arbeidsgiver kan kreve at behovet for omsorg dokumenteres. Godtgjørelse utbetales ikke når barnepasser er en person som normalt har omsorgsforpliktelser for barnet. Ordningen tilsvarer særavtale om permisjon og økonomiske vilkår ved etter- og videreutdanning, kurs mv., § 8. i Statens personalhåndbok.

11. Generelt

Administrative rutiner knyttet til honorering og refusjon for brukermedvirkning og brukerrepresentasjon bør organiseres i hvert enkelt foretak på en måte som gjør det enkelt å forstå og håndtere. Honoreringsordningen kan med fordel sentraliseres. Dersom brukerrepresentanter gis en forenklet ansettelse, kan utbetaling skje gjennom det ordinære lønnsystemet. God informasjon om honorarer og reiseregninger må være lett tilgjengelig, fortrinnsvis på foretakenes nettsider.

- Møtegodtgjørelse utbetales ikke ved sykdom eller annet fravær
- Ved avlysning av planlagte møter gis det som utgangspunkt ikke honorar
- Refusjonskrav sendes helst fortløpende. Merk at refusjonskrav foreldes etter tre år¹²
- Kostnader til bruk av telefon/internett mv godtgjøres ikke særskilt
- Mottagere av godtgjørelse for møter og reiser som får trygdeytelser, er selv ansvarlig for å opptre i samsvar med NAV sitt regelverk
- Mottagere av godtgjørelse er selv ansvarlig for å sette seg inn i retningslinjen for godtgjørelse og i forkant søke nødvendige avklaringer

12. Revisjon

Foretakene skal høres ved større revisjon av de regionale retningslinjene. Brukerutvalg, ungdomsråd og lærings- og mestringstjenester høres særskilt med tanke på sine erfaringer med gjeldende regler og praksis. Retningslinjen vedtas av Helse Nord RHF's styre, og behandles i foretaksmøtet.

Behandlet av:	Saksnr/ tittel:	Dato:
Styret Helse Nord RHF		
Foretaksmøtet		
Saksnr. elemens	2021/963 (elementsbase før 1. sept 2021) 2021/ 1021 (elementsbase e. 1. sept 2021)	

¹² Jf foreldelsesloven § 2

13. Referanser

- <https://helse-nord.no/forskning-og-innovasjon/brukermedvirkning-i-forskning>
- [Styresak 140-2012](#) Regionalt Brukerutvalg og brukerutvalg i helseforetakene – felles prinsipper for dekning av tapt arbeidsfortjeneste, ledsagertjeneste m. m.
- [Styresak 59-2020](#) Godtgjørelse til brukerutvalgene i Helse Nord RHF og alle helseforetakene i Helse Nord
- Statens personalhåndbok – 10.14 Styrer råd og utvalg – diverse bestemmelser
- [RHF Styresak 15-2017](#) Felles retningslinjer og enhetlig praksis for brukermedvirkning på systemnivå
- Helse Nord's reiseregulativ
- Statens satser for reise og kost innenlands <https://arbeidsgiver.difi.no/lonn-goder-og-reise/reise-og-satser/statens-satser-innenlands>
- <https://helse-nord.no/forskning-og-innovasjon/brukermedvirkning-i-forskning>

UTKAST